

Ár 2010, þriðjudaginn 23. febrúar, var fundur í kjararáði að Hverfisgötu 6a í Reykjavík haldinn af Guðrúnu Zoëga, Jakobi R. Möller og Jónasi Þór Guðmundssyni.

Fyrir var tekið:

Að ákveða laun og starfskjör forstjóra Samkeppnis- eftirlitsins

I.

Fullskipað kjararáð hefur í dag kveðið upp úrskurð nr. 2010.4.001 um almennar forsendur ákvarðana um laun og önnur starfskjör þeirra sem með lögum nr. 87/2009 bættust í þann hóp sem undir kjararáð heyrir. Meðal þeirra er forstjóri Samkeppniseftirlitsins, en samkeppnislögum nr. 44/2005 var breytt með fyrrnefndum lögum þannig að kjararáð ákveður nú laun og starfskjör forstjórans. Með þessum úrskurði tekur þriggja manna kjararáð ákvörðun um launakjör forstjóra Samkeppniseftirlitsins og byggir hún á þeim almennu forsendum sem ákveðnar eru í fyrrnefndum úrskurði fullskipaðs kjararáðs. Ber því að líta á úrskurðina sem eina heild.

II.

Kjararáði barst bréf dagsett 16. september 2009 frá stjórn Samkeppniseftirlitsins. Með bréfinu vildi stjórnin vekja athygli kjararáðs á megin sjónarmiðum sínum varðandi ákvörðun launa og starfskjara forstjóra Samkeppniseftirlitsins. Hlutverk stjórnar væri að móta áherslur í starfi og fylgjast með starfsemi og rekstri stofnunarinnar. Hún réði og forstjóra. Þessari skipan í stjórnýslu eftirlitsins væri ætlað að tryggja því sjálfstæði gagnvart atvinnulífinu og öðrum stjórnvöldum. Sjálfstæði væri ein af undirstöðum árangursríks samkeppniseftirlits. Starfsreynsla úr Samkeppniseftirlitinu væri eftirsótt í atvinnulífinu en árangursríkt starf eftirlitsins ylti á því að það hefði á hverjum tíma yfir að ráða eins hæfu og reyndu starfsfólki og vól væri á. Megináherslur starfskjarastefnu stjórnarinnar hefðu verið að mikilvægt væri að Samkeppniseftirlitið hefði svipaða stöðu, um launastefnu og starfskjör og Fjármálaeftirlitið og Seðlabanki Íslands.

Kjararáð skrifaði forstjóra og stjórn Samkeppniseftirlitsins bréf dagsett 21. september 2009 og gaf þeim kost á að koma frekari sjónarmiðum á framfæri við ráðið auk þess sem óskað var eftir ítarlegum upplýsingum um öll núverandi starfskjör, þar með talin hlunnindi, svo sem bifreiða- og aksturshlunnindi, sérstakar greiðslur í lífeyrissjóð o.þ.h. Auk þess var óskað eftir upplýsingum um öll launuð aukastörf. Í bréfunum voru kynntar helstu breytingar sem gerðar voru með lögum nr. 87/2009 á lögum um kjararáð og á samkeppnislögum. Sérstaklega var óskað eftir afriti af ráðningarsamningi eða erindisbréfi. Efnahags- og viðskiptaráðuneyti var skrifað 12. október og fjármálaráðuneyti 15. október 2009 og þeim gefinn kostur á að koma sjónarmiðum á framfæri við ráðið.

Stjórn Samkeppniseftirlitsins svaraði með bréfi dagsettu 6. október 2009. Bréfinu fylgdi ráðningarsamningur og ítarleg greinargerð. Forstjórinn svaraði með bréfi dagsettu sama dag og vísaði til bréfs stjórnar. Fram kom að laun forstjórans hefðu lækkað um 15% í kjölfar úrskurðar kjararáðs 23. febrúar 2009 um almenna lækkun launa. Forstjórinn fengi greiddan fastan bifreiðastyrk. Samkeppniseftirlitið leggi forstjóranum til farsíma og greiði kostnað við hann. Greitt sé í A-deild Lífeyrissjóðs starfsmanna ríkisins samkvæmt reglum um þá deild, auk þess leggi Samkeppniseftirlitið fram 2% mótframlag í séreignasjóð. Uppsagnarfrestur sé tólf mánuðir af hálfu stjórnar en sex mánuðir segi forstjórinn sjálfur upp störfum. Stjórnin vakti athygli á að litið hefði verið svo á að forstjóri væri ekki embættismaður í skilningi laga um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins.

Í svari efnahags- og viðskiptaráðuneytisins sem dagsett var 23. október 2009, segir að í 8. gr. samkeppnislaga nr. 44/2005 sé kveðið á um hlutverk Samkeppniseftirlitsins. Þar segi að eftirlitið skuli framfylgja boðum og bönnum laganna og leyfa undanþágur samkvæmt þeim, ákveða aðgerðir gegn samkeppnishamlandi hegðun fyrirtækja, gæta þess að aðgerðir opinberra aðila takmarki ekki samkeppni og fylgjast með þróun á samkeppnis- og viðskiptaháttum á einstökum mörkuðum í viðskiptalífi og kanna stjórnunar- og eignatengsl á milli fyrirtækja. Ráðuneytið leggi starf forstjóra Fjármálaeftirlitsins, Samkeppniseftirlitsins og Seðlabankastjóra að jöfnu. Þessar stofnanir séu allar í lykilhlutverki við endurreisn íslenska efnahagskerfisins eftir hrunið. Allar þurfi þessar stofnanir að keppa við einkamarkað um starfsfólk, bæði að því er varðar forstjóra og annað starfsfólk. Því verði laun umræddra forstöðumanna að vera samkeppnishæf við þau laun sem í boði eru á einkamarkaði.

Bréf, dagsett 23. október 2009, barst frá fjármálaráðuneytinu. Í því komu ekki fram sérstök sjónarmið um laun og starfskjör forstjóra Samkeppniseftirlitsins.

Með bréfi, dagsettu 18. janúar 2010, kynnti kjararáð forstjóra Samkeppniseftirlitsins fyrirhugaðan úrskurð um almennar forsendur ákvörðunar um laun, svo og fyrirhugaða ákvörðun um laun hans og önnur starfskjör og gaf honum kost á að koma athugasemdum sínum á framfæri við ráðið.

Forstjórinn sendi bréf, dagsett 1. febrúar 2010, þar sem fram kom að hann liti svo á að það væri hlutverk stjórnar að koma á framfæri sjónarmiðum vegna málsins. Forstjóranum væri kunnugt að stjórn Samkeppniseftirlitsins hefði komið sjónarmiðum á framfæri við ráðið. Stjórnin sendi bréf, dagsett 1. febrúar 2010. Henni hafði ekki verið gefinn kostur á andmælum en var áður gefið tækifæri til að koma sjónarmiðum sínum á framfæri.

Kjararáð sendi forstjóranum bréf, dagsett 9. febrúar 2010, og gaf honum kost á að koma frekari sjónarmiðum og athugasemdum á framfæri við ráðið. Bréfinu fylgdi rökstuðningur kjararáðs fyrir fyrirhugaðri ákvörðun um launakjör hans, þar sem meðal annars kom fram við hvað hún væri miðuð. Andmæli bárust ekki frá forstjóranum en bréf barst frá stjórn stofnunarinnar.

III.

Markmið samkeppnislaga nr. 44/2005 er samkvæmt 1. gr. laganna að efla virka samkeppni í viðskiptum og þar með vinna að hagkvæmri nýtingu framleiðsluþátta þjóðfélagsins. Markmiði þessu skal náð með því að vinna gegn óhæfilegum hindrunum og takmörkunum á frelsi í atvinnurekstri, vinna gegn skaðlegri fátæppi og samkeppnishömlum og auðvelda aðgang nýrra samkeppnisaðila að markaðnum. Efnahags- og viðskiptaráðherra fer með framkvæmd laganna en í umboði hans annast Samkeppniseftirlitið eftirlit samkvæmt lögnum og daglega stjórnsýslu á því sviði sem lögin ná til. Þriggja manna stjórn sem ráðherra skipar fer með yfirstjórn. Hlutverk stjórnar er að móta áherslur í starfi og fylgjast með starfsemi og rekstri Samkeppniseftirlitsins og skulu meiri háttar efnislegar ákvarðanir bornar undir stjórn til samþykktar eða synjunar. Stjórnin ræður forstjóra og annast hann daglega stjórnun á starfsemi og rekstri stofnunarinnar. Hann skal hafa menntun á háskólastigi og búa yfir víðtækri þekkingu og reynslu á sviði samkeppnismála. Í 37. gr. samkeppnislaga er fjallað um heimild Samkeppniseftirlitsins til þess að leggja stjórnvaldssektir á fyrirtæki eða samtök fyrirtækja sem brjóta gegn ákvæðum laganna. Þeirri ákvörðun má skjóta til áfrýjunarnefndar samkeppnismála.

IV.

Í 8. gr. laga um kjararáð nr. 47/2006 segir, að það skuli við úrlausn mála gæta innbyrðis samræmis í starfskjörum þeim sem það ákveður og að þau séu á hverjum tíma í samræmi við laun í þjóðfélaginu hjá þeim sem sambærilegir geta talist með tilliti til starfa og ábyrgðar. Við ákvörðun launakjara samkvæmt 4. gr. laganna skuli sérstaklega gæta samræmis milli þeirra og þeirra kjara hjá ríkinu sem greidd eru á grundvelli kjarasamninga annars vegar og ákvarðana kjararáðs samkvæmt 3. gr. hins vegar. Þá skuli kjararáð ætíð taka tillit til almennrar þróunar kjaramála á vinnumarkaði. Með lögum nr. 148/2008 var kjararáði falið, án tillits til fyrri lögmæltra viðmiða, að kveða upp úrskurð fyrir árslok 2008 er fæli í sér 5–15% launalækkun alþingismanna og ráðherra er gilti frá 1. janúar 2009. Til ársloka 2009 skyldi ráðinu óheimilt að endurskoða úrskurðinn til hækkunar. Jafnframt skyldi kjararáð endurskoða kjör annarra til samræmis. Svohljóðandi málsliður bættist við 8. gr. laganna með breytingu sem gerð var á lögum um kjararáð með lögum nr. 87/2009: „Við ákvörðun sína skal kjararáð gæta þess að föst laun fyrir dagvinnu, annarra en forseta Íslands, verði ekki hærri en föst laun forsætisráðherra skv. 3. gr.“ Föst laun forsætisráðherra eru nú 935.000 krónur á mánuði. Síðast var lögum um kjararáð breytt með lögum nr. 127/2009 en í þeim segir að til nóvemberloka 2010 sé óheimilt að endurskoða til hækkunar úrskurði sem kveðnir höfðu verið upp á grundvelli laga nr. 148/2008. Við endurskoðun eða ákvörðun kjara annarra aðila sem heyra undir ráðið skuli gætt innbyrðis samræmis eftir því sem framast sé unnt og að virtum ákvæðum 8. gr. laga nr. 47/2006.

Með þeim breytingum, sem að ofan greinir, á skipulagi ákvarðana um launakjör þeirra sem heyra undir kjararáð hefur, eins og fram kemur í úrskurði um almennar forsendur nr. 2010.4.001, verið raskað því fyrirkomulagi og viðmiðum sem tilgreind voru í 8. gr. laga um kjararáð nr. 47/2006 eins og þau upphaflega voru. Kjararáð verður samkvæmt 8. gr. eins og hún nú er fyrst og fremst að miða við föst laun forsætisráðherra og þær ákvarðanir sem Alþingi tók um lækkun launa þeirra sem hafa heyrt undir ákvörðunarvald ráðsins. Af þessu leiðir einnig, að svo geti í auknum mæli farið að æðsti stjórnandi hlutafélags eða stofnunar í eigu ríkisins verði ekki með hæst laun starfsmanna, en við því hefur kjararáð engin úrræði. Fyrirvaralaus ákvæði laga nr. 148/2008 og 87/2009 hafa í reynd afnumið meginefni 8. gr. laga um kjararáð.

Þeir sem heyra undir ákvörðunarvald kjararáðs taka laun samkvæmt launaflokkum 123 til 142, að forseta Íslands og forsætisráðherra undanskildum. Mánaðarlaun í launaflokki 123 eru 458.224 krónur, í launaflokki 140 806.230 krónur og í launaflokki 142 862.207 krónur. Í launaflokkum 140 til 142 eru hæstaréttardómarar, ríkissáttasemjari, ríkisendurskoðandi, rektor Háskóla Íslands, vegamálastjóri, skrifstofustjóri Alþingis og ráðuneytisstjórar. Auk mánaðarlauna fá þessir embættismenn greitt fyrir yfirvinnu og álag í formi eininga, 6 til 24 einingar á mánuði, forseti Hæstaréttar mest, en aðrir mest 18 einingar. Einingafjöldi til viðbótar mánaðarlaunum í launaflokkum 123 til 142 er almennt á bilinu 0-20.

Samkeppniseftirlitið gegnir mikilvægu hlutverki við að efla samkeppni og stuðla að hagkvæmri nýtingu framleiðslupáttá þjóðfélagsins. Við ákvörðun mánaðarlauna, þ.e. fastra launa fyrir dagvinnu, hefur kjararáð meðal annars miðað við mánaðarlaun ríkislögreglustjóra og ríkissáttasemjara, en þeir eru í launaflokkum 138 og 140. Þá hefur kjararáð við ákvörðun eininga gætt meðalhófssjónarmiða til þess að komast hjá því að laun lækki óhóflega. Þetta leiðir til tímabundins ósamræmis við laun þeirra sem hafa heyrt undir kjararáð, en búast má við endurskoðun einingafjölda allra þeirra sem undir það heyra eftir 1. desember 2010 eins og nánar er gerð grein fyrir í úrskurði nr. 2010.4.001.

Vakin er athygli á því að í úrskurði nr. 2010.4.001 um almennar forsendur segir að kjósi framkvæmdastjóri að halda bifreiðahlunnindum samkvæmt ráðningarsamningi, þar með töldum greiðslum sem miðast við tiltekinn fjölda ekinna kílómetra, skuli verðmæti þeirra

samkvæmt mati ríkisskattstjóra dragast frá heildarlaunum sem kjararáð ákveður og fram koma í ákvörðunarorði. Jafnframt segir að laun séu ákveðin miðað við lífeyrisréttindi í A-deild Lífeyrissjóðs starfsmanna ríkisins (LSR) og sé miðað við að verðmæti iðgjalds launagreiðanda sé 20% af heildarlaunum. Sé iðgjald launagreiðanda í annan lífeyrissjóð en LSR, að séreignasjóði meðtöldum, hærra eða lægra en 20% af launum skulu heildarlaun, sem ákveðin verða af þriggja manna kjararáði, hækka eða lækka um það hlutfall sem mismuninum nemur. Sama á við ef greitt er meira eða minna en 2% af launum í séreignasjóð fyrir félaga í LSR, sjá nánar kafla VIII í úrskurði nr. 2010.4.001. Þá skulu greiðslur fyrir fastlínusíma á heimili framkvæmdastjóra dragast frá heildarlaunum sem fram koma í ákvörðunarorði.

Eins og fram kemur í IX. kafla úrskurðar kjararáðs nr. 2010.4.001 taka ákvarðanir ráðsins gildi frá ákvörðunardegi nema annað sé sérstaklega tekið fram í einstökum ákvörðunum.

Að öðru leyti en hér kemur fram vísast til úrskurðar kjararáðs um almennar forsendur nr. 2010.4.001, sem gilda um laun og starfskjör forstjóra Samkeppniseftirlitsins.

V.

Ákvörðunarorð

Frá og með 1. mars 2010 skulu mánaðarlaun forstjóra Samkeppniseftirlitsins vera samkvæmt launaflokki 502-139, nú 779.653 krónur. Að auki skal greiða honum 50 einingar á mánuði fyrir alla yfirvinnu og álag er starfinu fylgir.

Eining er 1% af launaflokki 502-126, nú 5.058 krónur. Einingar greiðast alla mánuði ársins, einnig í sumarleyfi. Af því leiðir að ekki er greitt orlofsfé á einingar.

Kjósi forstjóri Samkeppniseftirlitsins að halda bifreiðahlunnindum sínum skal draga verðmæti þeirra samkvæmt mati ríkisskattstjóra frá heildarlaunum sem hér eru ákveðin.

Laun eru miðuð við fullt starf þannig að ekki komi til frekari greiðslna nema kjararáð úrskurði um það sérstaklega.

Um almenn starfskjör forstjóra Samkeppniseftirlitsins gilda reglur kjararáðs frá 30. maí 2007.

Ákvörðun þessi gildir fyrir þann sem nú gegnir starfi forstjóra Samkeppniseftirlitsins.

Guðrún Zoëga

Jakob R. Möller

Jónas Þór Guðmundsson